

Imam Sadiq Research Institute
for Islamic Sciences

Research Institute for Political
and Defence Studies

P. ISSN: 3795-2538 & E. ISSN: 2783-1299

Website: <http://ijs.isri.ac.ir>

Volume : 4 ; Number: 7

Pathology of the Educational System of the Civilization – Building Generation in the Declaration of the Second Step of the Revolution

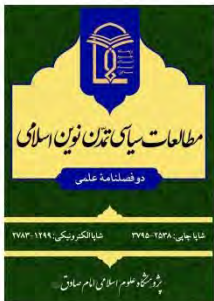
Abolhasan Hoseinzadeh*, sadegh hasani moghadam**, Rasool Nowroozi***

<https://doi.org/10.22034/rcdir.2024.435362.1068>

Received: 2024/01/12; Accepted: 2024/07/06

Type of Article: Promotional

PP: 215-232

Abstract

The transformational systematization in order to educate the revolutionary young generation and their irreplaceable impact during the years of the Islamic revolution, including the holy defense, can be considered as one of the most important experiences of the Islamic Republic to advance its real goals and ideals. modern Islamic civilization) considered. In this regard, educating a civilization-building generation for the future of the revolution is a lofty and sacred goal that has a very complex concept, which according to many experts is not an easy task and may be associated with unknown harms. Therefore, the main problem of the current research is the pathology of the educational system from the point of view of the education of the civilization-building generation, which has emerged in the text of the statement of the second step (as an educational road map for the future generation of the revolution). The method of this study is based on the qualitative content analysis method. In the first step, the text of the statement was carefully and continuously studied by the researchers, and with its qualitative content analysis method, the components and categories related to the main variable were extracted. In the second step, they were categorized into external and internal obstacles and damages, and suggestions were presented in this field.

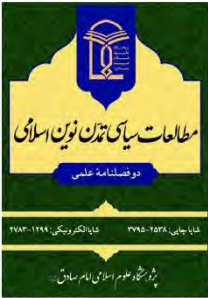
*. Assistant Professor of Culture and Media Department, Shahid Mahalati Higher Education Complex, Qom, Iran, hoseinzadeh3000@yahoo.com.

** PhD in System Management, Faculty of Management, Imam Hossein University, Tehran, Iran (Corresponding Author), sadegh140@chmail.ir.

*** Master of Management, Faculty of Administrative and Economic Sciences, Ferdowsi University, Mashhad, Iran, r.nowroozi@mail.um.ac.ir.

پژوهشگاه علوم اسلام صادق
پژوهشگاه مطالعات سیاسی و دفاعی
P. ISSN: 3795-2538 & E. ISSN: 2783-1299
نشانی پانگه شبیه: http://sjs.isri.ac.ir

آسیب‌شناسی نظام تربیتی نسل تمدن ساز در بیانیه گام دوم انقلاب

ابوالحسن حسین‌زاده*، صادق حسینی مقدم**، رسول نوروزی***

شناسه دیجیتال (DOI): <https://doi.org/10.22034/rcdir.2024.435362.1068>

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۱۰/۲۲، تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۴/۱۶

نوع مقاله: ترویجی

صص: ۲۳۲-۲۱۵

چکیده

نظام‌سازی تحول‌گرایانه به‌منظور تربیت نسل جوان انقلابی و اثرگذاری آن در طول سال‌های بعد از انقلاب اسلامی، از جمله دوران دفاع مقدس، را می‌توان از مهم‌ترین تجربه‌های جمهوری اسلامی ایران برای پیشبرد اهداف و آرمان اصلی آن، ایجاد تمدن جدید اسلامی، در نظر گرفت. در این راستا، تربیت نسل تمدن‌ساز برای آینده انقلاب، هدفی ارزشمند و البته به‌زعم بسیاری از صاحب‌نظران کاری دشوار است و ممکن است با آسیب‌های ناشناخته‌ای همراه باشد؛ بنابراین، مسئله اصلی این پژوهش، آسیب‌شناسی نظام تربیتی با نگاه تربیت نسل تمدن‌ساز است که در متن بیانیه گام دوم، نقشه راه تربیتی نسل آینده انقلاب، بروز و ظهور یافته است. روش این مطالعه، به‌صورت تحلیل محتوای کیفی است که در گام اول، متن بیانیه طی چندین مرحله از سوی نویسندگان، با نگاه نکته‌سنجی و استخراج کدهای اصلی، مطالعه شد و با روش تحلیل محتوای کیفی، مؤلفه‌ها و مقوله‌های مرتبط با کدهای اصلی استخراج شدند؛ در گام دوم نیز موانع و آسیب‌های بیرونی و درونی دسته‌بندی شدند. یافته‌های تحقیق بیان‌کننده این است که نسل جوان تمدن‌ساز ما از یک‌طرف، دارای آسیب‌های درونی، مانند عدم درک صحیح از موقعیت‌ها، فاصله از خطوط اصلی، عدم شناخت صحیح از گذشته، عدم استفاده از تجربیات گذشتگان، ترس کاذب و عدم رعایت اولویت‌ها، است و از طرفی دیگر، با موانع بیرونی، مانند تحریف حقایق از سوی دشمنان، رهزنان فکر و عقیده، مایوس‌سازی مسئولان، سیاست‌های تبلیغی و تحلیل‌های مغرضانه دشمنان، کانون‌های ضدمنویت و تلاش برای القای سبک زندگی غربی، روبه‌رو است.

واژگان کلیدی: تربیت، بیانیه گام دوم انقلاب، مقام معظم رهبری، نسل تمدن‌ساز.

- *. استادیار گروه فرهنگ و رسانه، مجتمع آموزش عالی شهید محلاتی، قم، ایران، hoseinzadeh3000@yahoo.com
- ** دانش‌آموخته دکتری مدیریت سیستم، دانشکده مدیریت، دانشگاه جامع امام حسین (ع)، تهران، ایران (نویسنده مسئول)، sadegh140@chmail.ir
- *** کارشناسی ارشد مدیریت، دانشکده علوم اداری و اقتصادی، دانشگاه فردوسی، مشهد، ایران، r.noruzi@mail.um.ac.ir

مقدمه

در سال‌های اخیر، به موازات مواجهه با تهاجم فرهنگی که از سوی غرب بر جامعه اسلامی ایران تحمیل شد و همچنین ارائه گفتمان نظم جدید جهانی در دنیا، دو واژه تمدن اسلامی و تمدن‌سازی جدید اسلامی، از سوی رهبر معظم انقلاب اسلامی - که برگرفته از اندیشه‌های امام خمینی علیه السلام نیز است - مطرح شده است. از نظر امام خمینی علیه السلام، اسلام با جهان‌بینی خاص خود موفق شد، تمدن جدیدی را در جهان پایه‌گذاری کند؛ به گونه‌ای که در مدت کوتاهی بر سایر تمدن‌ها پیشی گرفته است.

در اندیشه مقام معظم رهبری، شاخصه‌های تمدن نوین اسلامی، بهره‌مندی انسان‌ها از همه ظرفیت‌های مادی و معنوی است که خداوند برای تأمین سعادت و تعالی آنان، در عالم طبیعت و در وجودشان تعبیه کرده است. محوریت قوانین قرآن، ایمان، علم، اخلاق، مجاهدت، حکومت مردمی و اندیشه پیشرفته، اجتهاد و پاسخگویی به نیازهای جدید بشر، پرهیز از تحجر و ارتجاع و نیز بدعت و التقاط، ایجاد رفاه عمومی، استقرار عدالت، خلاص شدن از اقتصاد مبتنی بر ویژه‌خواری، ربا، تکاثر و دفاع از مظلومان عالم است که وجه مشترک شاخصه‌های تمدن اسلامی، در دیدگاه معظم‌له و سایر اندیشمندان اسلامی نیز است (اکبری و رضایی، ۱۳۹۶). معظم‌له در این راستا تأکید می‌کنند که تحقق این مسیر، مستلزم تربیت نسلی شجاع، باسواد، متدین، دارای ابتکار، پیشگام، خودباور و غیور است (آیت‌الله خامنه‌ای، بیانات، ۱۳۹۵/۰۷/۲۸) که آسیب‌شناسی نظام تربیتی متناسب با این نسل تمدن‌ساز، موضوع مورد بحث این مطالعه است.

یکی از پیشران‌های مهم برای شکل‌گیری تمدن نوین اسلامی را تلاش برای ساختن نسلی متعهد، متخصص و خودباور دانسته‌اند. زیرا بدون تربیت نسلی انقلابی و جهادی، مشکلات موجود در جامعه برطرف نخواهد شد و طبیعتاً نمی‌توان به شکل‌گیری تمدن نوین اسلامی دل بست (نرمانی و همکاران، ۱۴۰۰: ۶۸)؛ بنابراین، نظر به اهمیت موضوع بایستی توجه کرد که حیات و تداوم هر انقلابی، به تربیت نسل هم‌تراز و متناسب با آرمان‌های آن و تعریف نظام تربیتی هم‌سو نیازمند است و انقلاب اسلامی ایران نیز از این قاعده مستثنا نیست. نهادسازی انقلابی برای نظام‌سازی تحول‌گرایانه، به‌منظور تربیت نسل جوان انقلابی، و اثرگذاری بی‌بدیل آن‌ها در

سال‌های دفاع مقدس را می‌توان از مهم‌ترین تجربه‌های انقلاب اسلامی برای پیشبرد اهداف و آرمان واقعی آن، ایجاد تمدن جدید اسلامی، در نظر گرفت.

تربیت نسل تمدن‌ساز برای آینده انقلاب، هدف والا و مقدسی است که دارای مفهوم بسیار پیچیده‌ای است که به‌زعم بسیاری از صاحب‌نظران نیز کار آسانی نیست و ممکن است با آسیب‌های ناشناخته‌ای همراه باشد که اگر درست و به‌موقع شناخته نشوند و نسخه‌های درمانی مرتبطی برای آن‌ها پیچیده نشود، سازمان‌های درگیر را به‌سوی زوال زودرس خواهند کشید و سیر قهقرایی را بر آن‌ها تحمیل خواهند کرد (توکلی دارستانی و همکاران، ۱۳۸۸)؛ از این رو، در صورتی که آسیب‌های نظام تربیتی در نسل جوان برطرف نشود، زیان‌های جبران‌ناپذیری بر پیکره جامعه جوان وارد خواهد شد و در بعضی موارد ممکن است فعالیت‌های تربیتی روی آن‌ها نتیجه معکوس دهد.

پژوهشگران این پژوهش قصد دارند برای شناخت دقیق آسیب‌های پیش‌رو در تربیت نسل جوان، زمینه‌سازان تحقق تمدن نوین اسلامی، گامی بردارند. به نظر می‌رسد نظام تربیتی به‌لحاظ تأثیرگذاری مستقیم بر نسل متعهد جامعه، می‌تواند نقشی جدی در این زمینه ایفا کند. با شناسایی دقیق آسیب‌های موجود و استفاده از راهکارهای مناسب جهت رفع آن‌ها، سیر تربیتی و توانمندسازی نسل جوان، با صحت تداوم‌یافته و مانع انحراف از مسیر اصلی خود می‌شود؛ زیرا آسیب‌ها همیشه در ظاهر نمایان نبوده و در بسیاری از موارد تنها از سوی کارشناسان خبره شناسایی می‌شود؛ بنابراین، آسیب‌شناسی امری لازم و ضروری است.

با توجه به مطالب ذکرشده، مسئله اصلی پژوهش پیش‌رو، آسیب‌شناسی نظام تربیتی با نگاه تربیت نسل تمدن‌ساز است که در متن بیانیه گام دوم، نقشه راه تربیتی نسل آینده انقلاب، بروز و ظهور یافته است. بر این اساس، در این مطالعه با استفاده از تکنیک تحلیل محتوای کیفی، در گام اول، ابتدا متن بیانیه طی چندین مرحله مطالعه و مؤلفه‌ها و مقوله‌های مرتبط با متغیر اصلی استخراج و دسته‌بندی شدند و در ادامه، به‌منظور اعتباربخشی به نتایج، از طریق جلسات همفکری گروه کانونی، مدل مفهومی ترسیم و ارائه شد.

از زمانی که متن بیانیه گام دوم انقلاب از سوی رهبر معظم انقلاب به جامعه اسلامی

ارائه شد، تاکنون نشست‌ها و میزگردهای تخصصی مختلفی در سطح نخبگان کشور برگزار شده است؛ اما با بررسی‌های صورت گرفته، مشخص شد که تاکنون، پژوهش مدونی که به صورت تخصصی و با نگاه آسیب‌شناسانه نظام تربیتی نسل تمدن‌ساز، همراه با ارائه الگو و محور قرار دادن متن بیانیه باشد، انجام نگرفته است؛ از این رو، این پژوهش دارای نوآوری و پیشگامی در این زمینه است. البته در موضوعات مرتبط با مفاهیم تمدن‌سازی اسلامی و آسیب‌شناسی تربیت دینی و انقلابی، پژوهش‌های مختلفی صورت گرفته است که در ادامه به مهم‌ترین آن‌ها اشاره خواهد شد.

جدول ۱: پیشینه پژوهش

ردیف	نویسندگان	اهداف اصلی	یافته‌ها
۱	سید ابراهیم سرپرست سادات (۱۳۹۷)	تبیین بایسته‌های فرهنگی، نظری و ساختاری شکل‌گیری تمدن اسلامی	آسیب در معنویت و بی‌عدالتی، از آسیب‌های درخور تأمل انقلاب اسلامی در فرایند تمدن‌سازی محسوب می‌شود که برای اصلاح آن، باید از راهبردهای جستجوی هویت تمدنی، بسترسازی از رفتن به دانشگاه به سوی نخبه‌پروری، و کوشش برای تحقق کامل مردم‌سالاری دینی کمک گرفت.
۲	رضا مقیسه و همکاران (۱۳۹۷)	بررسی علائم پیدایش تمدن جدید اسلامی، هشدار برای ایجاد و تقویت سازمان‌های تمدن‌ساز	وقتی تمدن‌سازی جدید اسلامی در حال شکل‌گیری است، نهادها و سازمان‌ها و شرکت‌های مختلف بایستی توان رقابت و فعالیت در سطح تمدنی را داشته باشند و خودشان را تمدنی بسازند. توجه به فرصت‌های تمدن‌سازی جدید اسلامی و همچنین تهدیداتی که به همین واسطه، از ناحیه دشمنان در حال شکل‌گیری است، اهمیت زیادی برای آحاد مسلمانان، نخبگان، مسئولان، شرکت‌ها، سازمان‌ها و نهادهای انقلابی و اسلامی دارد.
۳	سید علی‌اصغر حسینی محمدآباد (۱۳۹۹)	آسیب‌شناسی تربیت اخلاقی در ایران معاصر	یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد که آسیب‌های تربیت اخلاقی در ایران معاصر، در چند محور قابل ارزیابی است: آسیب‌های فردی؛ آسیب‌های ناشی از نظام خانواده؛ آسیب‌های ناشی از نظام آموزشی و تربیتی؛ آسیب‌های ناشی از عوامل اقتصادی، اجتماعی و سیاسی.
۴	فرامرز محمدی پویا و سینا ترکاشوند (۱۳۹۹)	تربیت زمینه‌ساز تمدن جدید اسلامی با تأکید بر اندیشه مقام معظم رهبری _مدظله‌العالی_	یافته‌ها نشان داد که از جمله مؤلفه‌های احصاشده تمدن جدید اسلامی از دیدگاه مقام معظم رهبری عبارت‌اند از: معنویت، علم‌گرایی، اخلاق، عقلانیت، عدالت، وحدت‌گرایی، پیشرفت، مجاهدت، مداومت و پویایی فرهنگ.

<p>نتایج پژوهش بیان‌کننده آن است که تربیت مبتنی بر اسناد تحولی کشور، با اثرگذاری بر مؤلفه‌های تمدن جدید اسلامی، زمینه را برای تحقق تمدن جدید اسلامی فراهم می‌سازد.</p>			
<p>تمدن جدید اسلامی با اهمیت دادن به اصلاح روش‌های تربیتی و فرهنگی، به ترویج الگوی معنوی، رفتار و عمل جهادی، تربیت نیروهای متخصص، متعهد و ترویج سبک زندگی اسلامی-ایرانی، پیشران‌های لازم را مورد توجه قرار داده است. در این رویکرد، در نظر گرفتن اخلاق و معنویت، آسایش و امنیت عمومی برای مسلمانان و غیرمسلمانان، توأمانی دین و دنیا و ترویج معنویت‌گرایی، می‌تواند نقطه اتکالی برای بیرون کشیدن انسان معاصر از دامن اخلاق لجام‌گسیخته غربی و معرفی الگوی صالح اسلامی-انسانی باشد.</p>	<p>پیشران‌های تربیتی و فرهنگی جهت شکل‌گیری تمدن جدید اسلامی</p>	<p>نرمانی و همکاران (۱۴۰۰)</p>	<p>۵</p>
<p>رهبری معظم در بیانیه گام دوم، سیزده مضمون جوان‌گرایی، جهاد علمی، اقتصاد مقاومتی، استفاده از ظرفیت‌های مطلوب طبیعی و انسانی کشور، مدیریت جهادی، روحیه انقلابی، مبارزه با فساد، گسترش عدالت، تقویت اخلاق و معنویت در جامعه، امید و خوش‌بینی به آینده، استفاده از تجربه‌های گذشته، عزت، حکمت و مصلحت در سیاست خارجی و مقابله با ترویج سبک زندگی غربی را زمینه‌ساز برداشتن گام دوم انقلاب اسلامی و تحقق تمدن جدید اسلامی می‌داند. ایشان در این بیانیه، چهار مضمون غفلت از شعارها و آرمان‌های انقلاب، تهاجم فکری و فرهنگی، چالش‌های اقتصادی و خطر فساد را از موانع تحقق تمدن جدید اسلامی به‌شمار می‌آورند.</p>	<p>شناسایی عوامل زمینه‌ساز و چالش‌های تحقق تمدن اسلامی در بیانیه گام دوم انقلاب</p>	<p>علی اصغر جعفری و دبیری (۱۳۹۹)</p>	<p>۶</p>
<p>با توجه به یافته‌های پژوهش، مشکلات مربوط به ضعف باورهای دینی و ارتباطات اعضای خانواده، مسائل خاص دوران نوجوانی، مسائل مربوط به مدارس، گروه همسالان و جامعه، مسائل رسانه‌ای، ناهماهنگی اصول تربیتی در خانه و مدرسه، فقر مالی و فرهنگی خانواده‌ها، انواع اعتیاد و انواع آسیب‌های فردی و اجتماعی در خانواده، مهم‌ترین موانع تربیت دینی نوجوانان هستند.</p>	<p>چالش‌ها و موانع تربیت دینی نسل چهارم انقلاب در گام دوم و راهکارهای رسانه‌ای رویارویی با آنها با تأکید بر بیانات رهبری</p>	<p>هادی ابراهیمی کیایی و عامریان (۱۳۹۹)</p>	<p>۹</p>
<p>با توجه به نتایج این پژوهش، بسط اجتماعی عقلانیت انقلابی، تربیت نیروی انسانی تراز تمدن جدید اسلامی، تحول در علوم انسانی و تعالی الگوی مدیریت، اصلاح سبک زندگی و افزایش</p>	<p>چالش‌های تمدنی پیش روی انقلاب اسلامی ایران</p>	<p>حسن بشیر و غیائی (۱۳۹۹)</p>	<p>۱۰</p>

<p>تعاملات میان فرهنگی، از مهم‌ترین الزامات تحقق تمدن جدید اسلامی است که عدم توجه به آن‌ها، از چالش‌های اساسی تمدنی انقلاب اسلامی خواهد بود. تحولات فکری، پیشرفت‌های علمی، تعاملات میان فرهنگی، شکاف‌های اجتماعی، فتنه‌های سیاسی و جنگ‌های بین‌المللی، از سازوکارهای حیطه انتقال تمدنی محسوب می‌شوند که عدم مدیریت آن‌ها، حرکت انقلاب اسلامی را با چالش‌های جدی مواجه خواهد ساخت.</p>			
---	--	--	--

۱. ادبیات پژوهش

۱-۱. تمدن

تمدن از نظر لغوی، عبارت از شهرنشینی، اخلاق مردم شهرنشین را پذیرفتن، از حالت خشونت و جهل به حالت معرفت و شهرنشینی انتقال یافتن و به طور خلاصه، روش‌ها و اسباب شهرنشینی را اختیار کردن است؛ به عبارت دیگر، متناسب شدن با خوی شهرنشینی و خصلت‌های مرتبط با آن را شامل می‌شود. به لحاظ کاربردی، با توجه اینکه انسان موجودی اجتماعی است، لازمه آن تمدن است که البته با پیچیده‌تر شدن روابط انسانی نیز تعریف می‌شود؛ از این رو، تمدن تعریف خود را از روابط انسان‌ها با یکدیگر و پذیرفتن نوعی نظم حاصل از آن بازنمایی می‌کند و علاوه بر بعد تاریخی، از یک جنبه اجتماعی نیز بهره‌مند است (خرمشاد، آدمی، ۱۳۸۸: ۱۶۳).

شهید مطهری معتقد است تمدن بشری در طول دوران‌های پیاپی، رشد و تکامل یافته است؛ البته این بدان معنا نیست که انسان لزوماً در هر زمان و مکانی، نسبت به زمان و مکان پیش از آن، متمدن‌تر بوده است؛ بلکه ممکن است در مواردی دچار رکود یا قهقرا نیز شده باشد. رشد بشر و تکامل او در گرو اراده و خواست خود اوست و روند زندگی فردی و اجتماعی، جبری و قهری نیست. سرنوشت‌های متفاوت جوامع در زمان‌ها و مکان‌های مختلف، گویای این مسئله است؛ گاهی پس از سپری کردن دوران‌های طلایی تمدنی، جوامع دچار سقوط‌های عبرت‌انگیز شده‌اند و گاهی از درون ویرانه‌های یک تاریخ تاریک، جوامعی به گونه‌ای آموزنده و نویدبخش سر برآورده‌اند (مطهری، ۱۳۹۰، ج ۲۱: ۲۳۸).

در تعبیری که رهبر معظم انقلاب اسلامی، امام خامنه‌ای از تمدن دارند، توجه خاصی به ارکان و مبانی آن داشته و به‌طور مستقیم به تعریف تمدن با رویکرد اسلامی پرداخته‌اند (جهان‌بین و معینی‌پور، ۱۳۹۳: ۳۲) که نویسندگان این مقاله، همین تعریف را ملاک بررسی قرار داده‌اند. رهبر انقلاب دو عنصر اساسی برای ایجاد تمدن اسلامی را اول، تولید فکر از اقیانوس عظیم معارف و دوم، پرورش انسان با کمک علمای دین، مدیران جامعه و آحاد مردم می‌دانند (آیت‌الله خامنه‌ای، بیانات، ۱۳۹۵/۰۲/۰۸)؛ بر همین اساس، می‌توان تمدن را همچون موجود زنده‌ای در نظر گرفت که روح و روان آن، همان اندیشه و فرهنگ حاکم بر آن تمدن است و ابزارها و دستاوردهای مادی تمدن، در حکم کالبدی متأثر از روح و روان تمدن هستند. پس اگر بتوان عمق وابستگی و تأثیرپذیری تمدن از جهان‌بینی و ارزش‌های حاکم بر جامعه را به تصویر کشید، به‌خوبی می‌توان بر نقش بنیادین تعلیم و تربیت در ایجاد یک تمدن آگاه شد؛ زیرا این تعلیم و تربیت است که در بینش و نگرش انسان و نوع نگاه او به عالم هستی اثر می‌گذارد و در نهایت، فرهنگ و ارزش‌های خاصی را برای وی تعریف می‌کند (محمدی پویا و ترکاشوند، ۱۳۹۹: ۱۱۵).

۲-۱. تمدن‌سازی

تمدن‌سازی را می‌توان به‌صورت فرایندی تعریف کرد که در آن ملتی که ادعای ایجاد تمدن منحصر به‌فرد خود را دارد، بایستی تمامی تلاش خود را متمرکز بر اثبات توانمندی‌ها، دستاوردها و اثرگذاری خود در سطح جهانی داشته باشد. طبیعی است که حرکت ملت تمدن‌ساز در این فرایند، بایستی هوشمندانه و مجاهدانه و دارای قدرت کافی در این زمینه باشد.

برای تولد و ظهور هر تمدن، آگاهی و بصیرت تاریخی مجموعه انسانی درگیر است و ابعاد مادی و معنوی، نیازهای آن است؛ بنابراین، شکل‌گیری هر تمدن به دو مؤلفه اصلی نیازمند است: آگاهی جمعی و تداوم تاریخی آن آگاهی.

در مجموع، می‌توان گفت ملتی که می‌خواهد صاحب تمدن باشد و در دنیا شعار تمدن‌سازی را علم کند، باید نکات حیاتی ذیل را در نظر بگیرد:

۱. در مسیر تمدن‌سازی بایستی مراقب تحریف حقایق بود که در صورت وجود این

آسیب، کاهش بصیرت و آگاهی را در پی خواهد داشت و خطری بزرگ در مسیر تمدن‌سازی خواهد بود؛

۲. باید دیدگاه‌ها و واقعیت‌های اصیل، به‌صورت سینه‌به‌سینه و صحیح و صادقانه، انتقال پیدا کند؛

۳. حس آرمان‌خواهی، نگاه رشد و کمال در افراد ملت باید تقویت شود؛

۴. در مسیر تمدن‌سازی، باید ملت‌ها قدرت دفاع و اقلان‌سازی از دستاوردهای خود داشته باشند و زبان آن‌ها در دفاع از دستاوردهای خود، بدون لکت و شفاف باشد.

۱-۳. تمدن نوین اسلامی

عبارت تمدن نوین اسلامی، اصطلاحی است که بیشتر در کلام و اندیشه رهبر انقلاب اسلامی ظهور و بروز یافته است و آن به‌معنای پیشرفت همه‌جانبه‌ای است که ضمن پاسخگویی به نیازهای طبیعی و مادی انسان‌ها، بعد معنوی و روحی آنان را به‌سوی کمال و سعادت راهنمایی می‌کند؛ زیرا تمدنی است که در بستر فرهنگ اسلامی رشد می‌کند و نظام و نهادهای گوناگون آن، ریشه در باورهای بنیادین قرآن دارد و موجب توسعه و پیشرفت در عرصه‌های مادی و معنوی زندگی امت اسلام و مبتنی بر مقتضیات زمان و مکان است (آیت‌الله خامنه‌ای، پیام‌ها، ۱۹/۱۰/۱۳۹۱).

تمدن‌سازی نوین اسلامی، آخرین مرحله از نقشه راه انقلاب اسلامی است که آیت‌الله خامنه‌ای در فرایند تمدن‌سازی جدید مسلمانان ترسیم کرده‌اند. در این مرحله است که انقلاب اسلامی، بعد از توفیقات داخلی، موفق می‌شود بازتاب بیرونی پیدا کند و نمونه‌های خارجی خود را به‌وجود آورد.

بدین‌سان، عبارت تمدن‌سازی نوین که از سوی مقام معظم رهبری مطرح و با پیروزی انقلاب اسلامی نگاه‌ها به آن معطوف شده است، یعنی احیای عزت و کرامت انسان مسلمان، در کنار برخورداری از دستاوردهای علمی و فناوریانه که می‌تواند نویدبخش ایجاد تمدنی نمونه باشد. تأکید مقام معظم رهبری بر عنصر پیشرفت همه‌جانبه، به‌منزله ماهیت واقعی تمدن نوین اسلامی، تأکید بر عنصر حرکت و تعالی در همه عرصه‌ها و جنبه‌های زندگی مادی و معنوی است (خسروانی و عین‌القضاتی، ۱۳۹۸: ۹۶).

ایشان برای تحقق هر تمدنی، دو شرط اساسی مطرح می‌کنند که در رأس آن، تولید فکر قرار دارد و دیگری، پرورش و تربیت نیروی انسانی لازم است. از نظر معظم‌له، حوزه‌های علمیه و دانشگاه‌ها در فرایند تولید فکر و تربیت منابع انسانی نقش اول را دارا هستند و در ایجاد تمدن جدید اسلامی باید این نقش را ایفا کنند؛ با توجه به همین عامل، نگاه اجتهادی و عالمانه به عرصه‌های گوناگون، از علوم انسانی تا نظام تعلیم و تربیت رسمی، از اقتصاد و بانکداری تا تولید فنی و فناوری، از رسانه‌های مدرن تا هنر و سینما، و تا روابط بین‌الملل و... را از لوازم مهم تمدن‌سازی می‌دانند (آیت‌الله خامنه‌ای، بیانات، ۱۳۹۲/۰۲/۰۹).

تمرکز و پرداختن به مباحث تمدن‌سازی و حرکت در جهت تمدن نوین اسلامی، از آن جهت که شرط بقای انقلاب اسلامی و به تبع آن محافظت و صیانت از فرهنگ اسلامی در فرآیند تمدن‌سازی است، حائز اهمیت خواهد بود؛ زیرا در فرهنگ‌های غالب، فرهنگی که نتواند امتداد تمدنی برای خودش ایجاد کند، جهانی نشده است و اگر نتواند الگوی تمدن‌سازی اسلامی را ترسیم کند، در موازنه تقابل با دنیای غرب در بلندمدت شکست می‌خورد. عدم درک بنیان‌های نظری تمدن‌سازی اسلامی، سبب از بین رفتن رویکرد تمدنی جوامع اسلامی و چیره شدن تمدن غرب بر ملت‌های مسلمان خواهد شد.

۱-۴. تربیت

در فرایند و فعالیت تربیت، باید ارتباطاتی به صورت هدفمند و دوطرفه، میان مربی و متربی، شکل گیرد که در مجموع پیامد آن، تحقق بخشیدن به قابلیت‌های متربی و پرورش شخصیت او در جنبه‌های گوناگون فردی، اجتماعی، جسمی، عاطفی، اخلاقی و... را شامل شود. در این تعریف، چند نکته مورد توجه است: نخست اینکه، تربیت به مثابه فعالیت عملی و واقعی در نظر گرفته شده است. دوم اینکه، تربیت باید به صورت فرایندی دارای هدف و برنامه مشخص، دیده شود. سوم اینکه، تربیت دوطرفه و در اثر تعامل مطلوب و تأثیر و تأثر متقابل مربی و متربی محقق می‌شود. چهارم اینکه، تربیت دارای عناصری است و عناصر اصلی آن مربی و متربی است و بدون هریک از این دو، فرایند تربیتی معنا و مفهومی پیدا نمی‌کند. البته در اینجا، مراد از مربی، تنها به معنای معلم و مربی انسانی نیست؛ بلکه عوامل تأثیرگذار

دیگری را نیز شامل می‌شود. پنجم اینکه، هرچند تربیت کاری دوسویه است، اما هدف اصلی آن کمک به متربی و رشد اوست و نکته ششم اینکه، هدف از تربیت، شکوفا کردن و پرورش قابلیت‌ها و ظرفیت‌های متربی در جنبه‌های گوناگون است و نگاه خُرد به تربیت و تمرکز بر تنها بعد خاصی از ابعاد متربی، نوعی عدول از تربیت مطلوب است (بناری، ۱۳۹۰: ۴۴).

تربیت فرایندی جامع، شامل تمام تلاش‌های زمینه‌ساز تحول اختیاری و آگاهانه آدمی است که به‌صورت امری واحد و یکپارچه، با تحول تمام ابعاد وجودی انسان، به‌مثابه یک کل، سروکار دارد (مبانی نظری تحول بنیادین در نظام تعلیم و تربیت رسمی عمومی، ۱۳۹۰)؛ بنابراین، تربیت تغییرات شناختی، نگرشی، عاطفی و رفتاری نسل جوان جامعه را، با نظر به غایت مطلوب موردنظر جامعه، میسر می‌سازد (وجدانی، ۱۳۹۸: ۱۳۲). به‌طورکلی، زمانی که سخن از تربیت به‌میان می‌آید، در واقع سخن از نوعی قابلیت‌ها و ظرفیت‌هایی است که در ساحات وجودی انسان قرار دارد و او برای شکوفایی این قابلیت‌ها، تصحیح، تعدیل، تقویت و هدایت آن‌ها به یاری دیگران نیازمند است (کارآمد و انصاری، ۱۳۹۸).

در این پژوهش، نظام تربیتی نسل تمدن‌ساز، به‌معنای فراهم کردن زمینه‌ای برای همراه ساختن جوانان با پدیده انقلاب اسلامی در مسیر حرکت به‌سمت تمدن‌سازی آن است؛ به‌بیان دیگر، این نوع نظام تربیتی، عامل پیوند بین جوانان و انقلاب اسلامی است و از آنجایی که انقلاب اسلامی، یک حرکت مستمر و دائم‌نوشونده در طول تاریخ بوده و خواهد بود، نظام تربیتی در آن نیز باید مستمر، دائمی و مبتنی بر مؤلفه‌های ثابت اما تحول‌آفرین باشد. نظام تربیتی در این پژوهش، معنای موسعی دارد که به ترکیبات و عناصر مؤثر در فرایند تربیت اطلاق می‌شود.

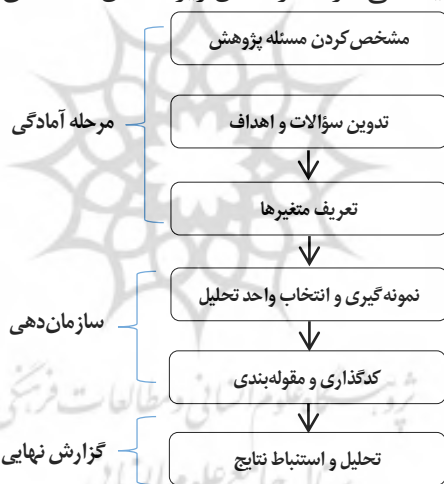
۲. روش تحقیق

این مطالعه با روش تحلیل محتوای کیفی انجام شده است. در این روش، از طریق مطالعه یک متن خاص و با استنباط معنایی از کلمات به‌کاررفته در آن، به شباهت‌ها، افتراق‌ها و روابط بین کلمات و واژه‌ها توجه می‌شود (مؤمنی و همکاران، ۱۳۹۲: ۱۹۶). این روش به‌طور معمول، با دو رویکرد استقرایی و قیاسی انجام می‌گیرد که این مطالعه، با رویکرد استقرایی صورت گرفته است. مبتنی بر این رویکرد، اطلاعات

موجود در متن تقلیل داده می‌شود و در نهایت، توصیفی دقیق پیرامون یک موضوع ارائه می‌شود که هدف از به‌کارگیری آن، کمک به پدید آمدن یافته‌های تحقیق، از طریق توجه به مضامین مسلطِ نهفته در داده‌ها، است.

یکی از متداول‌ترین مراحل گفته‌شده در رویکرد استقرایی، کدگذاری باز، دسته‌بندی آن‌ها و در نهایت، تولید مفاهیم از متون مربوطه است. در این روش باید برای رسیدن به مفاهیم و مضامین اصلی پژوهش، متن خلاصه شود (تبریزی، ۱۳۹۱: ۱۲۳). در این روش محتوای آشکار و پنهان پیام‌ها، به‌صورت نظام‌دار و کمی، توصیف می‌شود؛ از این رو، این روش را می‌توان روش تبدیل داده‌های کیفی به داده‌های کمی تلقی کرد.

به‌طورکلی، مراحل که در تحلیل محتوای کیفی برای رسیدن به پاسخ پرسش‌ها و فرضیه‌های پژوهش باید طی کرد، در شکل زیر (شکل ۱) نشان داده شده است:

شکل ۱: مراحل تحلیل محتوای کیفی (مومنی‌راد و همکاران، ۱۳۹۲)

گام‌های اول و دوم که تعریف مسئله و بیان سؤالات و اهداف اصلی پژوهش است، در بخش اول پژوهش بررسی شد. در گام سوم، متغیرهای اصلی تعریف و مشخص شدند؛ ضمن اینکه، آن مفاهیمی که پژوهشگر به‌دنبال بررسی آن‌ها در متن است، باید تعریف روشن و شفافی از آن‌ها بیان شود. در این مواقع، پژوهشگر باید، به‌صورت کاربردی و عملی، ذکر کند که مراد وی از مفهومی که به‌دنبال موشکافی آن است، چیست. تعریف واژگان در تحلیل محتوا، به‌ویژه در رویکرد قیاسی، عامل حدو حصر

واحدهای معنایی و قرار دادن آن‌ها در یک طبقه خاص هستند (مومنی‌راد و همکاران، ۱۳۹۲: ۲۰۰).

با توجه به اینکه متداول‌ترین روش در روش‌های کیفی، نمونه‌گیری هدفمند است، در این روش، طبیعی است که نمونه‌هایی انتخاب شوند که از نظر مسئله و اهداف پژوهش، غنای نظری کافی داشته باشند. در رویکرد استقرایی، مراحل تحلیل محتوا شامل کدگذاری باز^۱، دسته‌بندی (کدگذاری محوری)^۲ و تولید مفاهیم و ارتباط آن‌ها با یکدیگر (کدگذاری گزینشی)^۳ است که در نهایت، نتایج پس از مقوله‌بندی، مورد تجزیه و تحلیل قرار می‌گیرد.

۳. یافته‌های تحقیق

همان‌طور که قبلاً اشاره شد، در این مطالعه برای تجزیه و تحلیل داده‌ها، کدگذاری باز انجام شده است، بدین صورت که هر یک از گزاره‌های متن بیانیه، به صورت یک زیرمفهوم، کدگذاری اولیه شد که در جدول شماره ۲ مشاهده می‌شود.

جدول ۲: کدگذاری اولیه بیانات مقام معظم رهبری در متن بیانیه گام دوم انقلاب

ردیف	گزاره‌ها	زیرمفاهیم به کاررفته
۱	هرگاه دل‌زدگی پیش آمده، از روی گردانی مسئولان از ارزش‌های دینی بوده است.	روی گردانی فرماندهان و مدیران از ارزش‌های دینی
۲	انقلاب اسلامی تجدیدنظرپذیر و اهل انفعال نیست.	تجدیدنظرپذیر و منفعل
۳	به نقدها حساسیت مثبت نشان می‌دهد و آن را نعمت خدا و هشدار به صاحبان حرف‌های بی‌عمل می‌شمارد.	حرف‌های بی‌عمل
۴	انقلاب اسلامی پس از نظام‌سازی، به رکود و خموشی دچار نشده و نمی‌شود و میان جوشش انقلابی و نظم سیاسی-اجتماعی، تضاد و ناسازگاری نمی‌بیند؛ بلکه از نظریه نظام انقلابی تا ابد دفاع می‌کند.	حرکت منفعلانه (رکود و خاموشی)
۵		تضاد بین جوشش انقلابی و نظم سیاسی
۶	جمهوری اسلامی متحجر و در برابر پدیده‌ها و موقعیت‌های نوبه‌نو، فاقد	تحجر
۷	احساس و ادراک نیست؛ اما به اصول خود به شدت پایبند و به	عدم درک صحیح از

1. Open coding
2. Axial codin
3. Selective coding

موقعیت‌های نوبه‌نو	مرزبندی‌های خود با رقیبان و دشمنان به شدت حساس است. با خطوط اصلی خود هرگز بی‌مبالاتی نمی‌کند و برایش مهم است که چرا بماند و چگونه بماند.	۸
فاصله از خطوط اصلی		
وجود مسئله و شکاف بین وضع موجود و مطلوب	فاصله میان بایدها و واقعیت‌ها، همواره وجدان‌های آرمان‌خواه را عذاب داده و می‌دهد.	۹
حرکات افراطی	مرتکب افراط‌ها و چپ‌روی‌هایی که مایه ننگ بسیاری از قیام‌ها و جنبش‌ها است، نشده است. در هیچ معرکه‌ای، گلوله اول را شلیک را نکرده و پس از حمله دشمن از خود دفاع کرده و ضربت متقابل را محکم فرود آورده است.	۱۰
عدم شناخت صحیح از گذشته		۱۱
عدم استفاده از تجربیات گذشته	برای برداشتن گام‌های استوار در آینده، باید گذشته را درست شناخت و از تجربه‌ها درس گرفت. ... اگر از این راهبرد غفلت شود، دروغ‌ها به جای حقیقت خواهند نشست و در آینده، مورد تهدیدهای ناشناخته قرار خواهد گرفت.	۱۲
تحریف حقایق و دروغ‌پردازی دشمنان		۱۳
وجود رهنان فکر و عقیده	رهنان فکر و عقیده و آگاهی بسیارند، حقیقت را از دشمن و پیاده‌نظامش نمی‌توان شنید.	۱۴
تحریم دشمنان	به برکت تحریم دشمنان، انکا به توانایی داخلی را به همه آموخت.	۱۵
تبلیغات نارسای مسئولان	بی‌شک، دستاوردهای مبارزه با بی‌عدالتی، نه در تبلیغات نارسای مسئولان	۱۶
زبان بدخواهان داخلی	انعکاس یافته و نه زبان بدخواهان خارجی و داخلی به آن اعتراف کرده	۱۷
زبان بدخواهان خارجی	است.	۱۸
عدم توجه به شعارهای انقلاب	اگر بی‌توجهی به شعارهای انقلاب و غفلت از جریان انقلابی نبود، پیشرفت‌ها از این بسی بیشتر بود.	۱۹
غفلت از جریان انقلابی		۲۰
غفلت از ظرفیت‌های طبیعی-انسانی	نکته مهمی که آینده‌سازان در نظر داشته باشند، این است که در کشوری زندگی می‌کنند که از نظر ظرفیت‌های طبیعی و انسانی، کم‌نظیر است. بسیاری از این ظرفیت‌ها، با غفلت دست‌اندرکاران تاکنون بی‌استفاده یا کم‌استفاده مانده است.	۲۱ ۲۲
غفلت از ظرفیت‌های طبیعی-انسانی	ایران از نظر ظرفیت‌های استفاده‌نشده طبیعی و انسانی، در رتبه اول جهان است. بی‌شک، شما جوانان مؤمن و پرتلاش خواهید توانست این عیب بزرگ را برطرف کنید.	۲۳
ترس کاذب		۲۴
دوری از امید کاذب و فریبنده	این‌جانب همواره از امید کاذب و فریبنده دوری جسته‌ام، اما خود و همه را از نومیدی بی‌جا و ترس کاذب نیز برحذر داشته‌ام و برحذر می‌دارم.	۲۵

مأیوس سازی مسئولان		۲۶
تحریف و دروغ پردازی دشمن	در طول این چهل سال و اکنون مانند همیشه، سیاست تبلیغی و رسانه‌ای دشمن و فعال ترین برنامه‌های آن، مأیوس سازی مردم و حتی مسئولان و مدیران ما از آینده است. خبرهای دروغ، تحلیل‌های مغرضانه، وارونه نشان دادن واقعیت‌ها و... برنامه همیشگی هزاران رسانه صوتی و تصویری و اینترنتی دشمنان ملت ایران است.	۲۷
سیاست‌های تبلیغی و رسانه‌ای دشمن		۲۸
تحلیل‌های مغرضانه دشمن		۲۹
قدرت قاهره در ایجاد شعور معنوی	حکومت‌ها نمی‌توانند شعور معنوی و وجدان اخلاقی را با قدرت قاهره ایجاد کنند؛ اما اولاً، خود باید منش و رفتار اخلاقی و معنوی داشته باشند و ثانیاً، زمینه را برای رواج آن در جامعه فراهم کنند.	۳۰
وجود کانون‌های ضد معنویت و ضد اخلاق	حکومت‌ها با کانون‌های ضد معنویت و ضد اخلاق به شیوه‌ای معقول بستیزند.	۳۱
جنگ رسانه‌ای دشمنان	ابزارهای رسانه‌ای پیشرفته و فراگیر دشمنان، امکان بسیار خطرناکی در اختیار کانون‌های ضد معنویت و ضد اخلاق نهاده است.	۳۲
وسوسه‌های دشمن	چالش بیرونی اقتصاد کشور، تحریم و وسوسه‌های دشمن است.	۳۳
تحریم		۳۴
غفلت از ظرفیت‌های درونی		۳۵
استفاده اندک از ظرفیت نیروی انسانی	مهم‌ترین عیوب، نگاه به خارج و نه توان و ظرفیت داخلی، استفاده اندک از ظرفیت نیروی انسانی کشور، بودجه‌بندی معیوب و نامتوازن و سرانجام، عدم رعایت اولویت‌ها و وجود هزینه‌های زائد و حتی مسرفانه است.	۳۶
عدم رعایت اولویت‌ها		۳۷
وجود هزینه‌های زائد و اسراف		۳۸
تحلیل غلط مسئولان	اینکه کسی گمان کند که مشکلات اقتصادی صرفاً ناشی از تحریم است، پس راه‌حل، زانو زدن در برابر دشمن است، خطای نابخشودنی است.	۳۹
القای دروغ از سوی دشمنان	این تحلیل سراپا غلط، منشأ آن کانون‌های فکر و توطئه خارجی است که با صد زبان به تصمیم‌سازان و تصمیم‌گیران و افکار عمومی داخلی القا می‌شود.	۴۰
فساد اقتصادی و اخلاقی و سیاسی	فساد اقتصادی و اخلاقی و سیاسی، توده چرکین کشورها و نظام‌ها است. وسوسه مال و مقام و ریاست در جمهوری اسلامی، هرگز بعید نبوده و نیست.	۴۱
دنیازدگی مسئولان		۴۲
وسوسه مقام و ریاست		۴۳
واژگونه‌نمایی واقعیت‌ها	در توضیح و تشریح عدالت، باید توطئه واژگونه‌نمایی و حداقل سکوت و پنهان‌سازی که اکنون برنامه جدی دشمنان انقلاب است، خنثی شود.	۴۴
سکوت و پنهان‌سازی واقعیت		۴۵

۴۶	از شکاف‌های عمیق طبقاتی، به شدت بیمناک باشد.	شکاف عمیق طبقاتی
۴۷	تبعیض در توزیع منابع عمومی و میدان دادن به ویژه‌خواری و مدارا با فریب‌گران اقتصادی که همه به بی‌عدالتی می‌انجامد، به شدت ممنوع است.	عدم برقراری عدالت توزیعی
۴۸		ویژه خواری
۴۹		مدارا با فریبکاران اقتصادی
۵۰	غفلت از قشرهای نیازمند حمایت، به هیچ‌وجه مورد قبول نیست.	غفلت از قشرهای محروم
۵۱	پیشنهاد‌های نظام سلطه عموماً شامل فریب و خدعه و دروغ است. دولت جمهوری اسلامی باید مرزبندی خود را با دشمنان حفظ کند.	فریب و خدعه دشمنان
۵۲		
۵۳	مذاکره با آن (آمریکا) جز ضرر مادی و معنوی محصولی نخواهد داشت.	مذاکره با دشمن
۵۴	تلاش غرب در ترویج سبک زندگی غربی در ایران، زیان‌های بی‌جبران اخلاقی و اقتصادی و دینی و سیاسی به کشور و ملت ما زده است.	تلاش غرب در ترویج سبک زندگی غربی

با توجه به زیرمفاهیم شناسایی شده و استخراجی از گزاره‌ها و ادغام موارد مشابه که در جدول شماره ۲ منعکس شد، با دسته‌بندی مجدد، مفاهیم و مقوله‌های کلان شکل گرفت که در جدول شماره ۳ مشاهده می‌شود.

جدول ۳: مقولات و مفاهیم دسته‌بندی شده

مقوله‌های کلان	مفاهیم	زیرمفاهیم به کاررفته
آسیب‌ها و موانع نظام تربیتی نسل تمدن‌ساز	آسیب‌های درونی نسل جوان	روی‌گردانی مسئولان از ارزش‌های دینی، تجدیدنظرپذیر و منفعل، حرف‌های بی‌عمل، حرکات منفعلانه، تضاد بین جوشش انقلابی و نظم سیاسی، تحجر، عدم درک صحیح از موقعیت‌ها، فاصله از خطوط اصلی، شکاف بین وضع موجود و مطلوب، حرکات افراطی، عدم شناخت صحیح از گذشته، عدم استفاده از تجربیات گذشتگان، تبلیغات نارسا، عدم توجه به شعارهای انقلاب، غفلت از جریان انقلابی، غفلت از ظرفیت‌های طبیعی و انسانی، ترس کاذب، امید دادن کاذب، قدرت قاهره در ایجاد شعور معنوی، استفاده اندک از ظرفیت نیروی انسانی، عدم رعایت اولویت‌ها، وجود هزینه‌های زائد، فساد اخلاقی، سیاسی و اقتصادی، دنیازدگی مسئولان، وسوسه ریاست، عدم برقراری عدالت توزیعی، ویژه‌خواری، مدارا با فریبکاران، غفلت از قشرهای محروم
	موانع بیرونی (تهدیدات دشمن)	تحریف حقایق از سوی دشمنان، دروغ‌پردازی دشمنان، رهنمان فکر و عقیده، تحریم، زبان بدخواهان داخلی و خارجی، مایوس‌سازی مسئولان، سیاست‌های تبلیغی دشمنان، تحلیل‌های مغرضانه دشمنان، کانون‌های ضد معنویت، القای دروغ، فریب دشمنان، تلاش برای القای سبک زندگی غربی

نتیجه‌گیری و پیشنهادها

یک نظام تربیتی که در مراکز و نهادهای فرهنگی و اجتماعی مربوط به جوانان در حال پیاده‌سازی است و خواهان تغییر است، پیش از اینکه بتواند به‌طور مستقیم، برنامه‌های تربیتی معطوف به نیروی انسانی خود را اعمال و اجرا و حتی طراحی و تدوین کند، لازم است متولیان امر تربیت، یک سری تغییرات و اصلاحات بنیادین، به‌ویژه در بُعد نگرشی خود نسبت به تربیت سرمایه انسانی، به‌وجود آورند؛ تا بتواند با انگاره و نگرش جدید و دوری از آسیب‌های احتمالی در مورد تربیت، با فلسفه و شیوه‌های جدید در آن بیندیشند. بر مبنای این مطالعه، در مسیر تربیت نسل تمدن‌ساز در جامعه، برخی موانع و آسیب‌ها وجود دارد. این موانع، یا مربوط به درون سیستم و ساختار و فرایندهای مرتبط با آن و یا ناظر به تهدیدات محیط خارجی و برون محیطی است. آسیب‌های درونی و موانع و تهدیدات بیرونی، در جدول شماره ۳ آورده شده است که لازم است مدنظر قرار گیرند.

بر اساس یافته‌های این پژوهش، می‌توان پیشنهادهایی را به شرح ذیل ارائه داد:

۱. از آنجاکه متن بیانیه گام دوم انقلاب، یک سند راهبردی برای نظام اسلامی است باید هر سازمان و نهاد در نظام اسلامی، سهم خود را برای تحقق آن انجام دهد؛ از این‌رو، به شاخص‌سازی و تعریف کلان‌روندهایی برای تحقق نظام تربیتی متناسب و جلوگیری از آسیب‌های احتمالی در طی مسیر، نیازمند است.
۲. می‌توان مطالبی از جنس یافته‌های این پژوهش را مبنای کار برخی مطالعات دیگر قرار داد. ویژگی‌های نیروی انسانی هم‌تراز و متناسب در طراحی یک نظام تربیتی مطلوب، از این جمله‌اند که به یک تحقیق عمیق‌تر نیاز است و می‌تواند منبعی متقن و الهام‌بخش برای سیاست‌گذاران تربیتی در نهادهای مختلف باشد.
۳. پرداختن صرف و انتزاعی به آسیب‌های نسل‌تمدن‌ساز در جامعه نمی‌تواند به‌تنهایی باعث بهبود وضعیت آن در کشور باشد؛ زیرا ما در محیطی زندگی می‌کنیم که عوامل متعدد و پیچیدگی‌های خاص خود را دارد و نباید از تأثیر هیچ‌یک غافل شد؛ از این‌رو، به نظر می‌رسد که باید در کنار پرداختن به موضوع آسیب‌شناسی، ساختارهای فرادستی و مؤثر بر این نهادها نیز مدنظر پژوهشگران قرار بگیرد.
۴. جایگزینی ارزش‌های موردنظر غربی با ارزش‌های اسلامی-ایرانی، یکی از

مشکلات اساسی جامعه ما است که تأثیر و نفوذ آن بر سازمان‌ها، هر روز پررنگ‌تر شده است. در این راستا، نقد و بررسی علمی و منطقی شیوه‌های تربیتی موجود در میان نسل جوان، از دیگر پیشنهادهای این پژوهش است.

۵. ترویج و گفتمان‌سازی محتوای بیانیه گام دوم انقلاب در میان جوانان، به‌گونه‌ای که تحقق ابعاد و جنبه‌های تربیتی آنف به‌صورت یک مطالبه عمومی از مسئولان و متولیان امر تبدیل شود.

کتابنامه

- ابراهیمی کیایی، هادی، و عامریان، فاطمه (۱۳۹۹). چالش‌ها و موانع تربیت دینی نسل چهارم انقلاب در گام دوم و راهکارهای رسانه‌ای رویارویی با آن‌ها با تأکید بر بیانات رهبری. خانواده پژوهش، ۴۸، ۱۲۶-۱۰۵.
- اکبری، مرتضی، و رضائی، فریدون (۱۳۹۶). واکاوی شاخصه‌های تمدن نوین اسلامی در اندیشه مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی). مطالعات الگوی پیشرفت اسلامی ایرانی، ۳(۵)، ۱۰۸-۸۵.
- بشیر، حسن، و غیائی فتح‌آبادی، هادی (۱۳۹۹). چالش‌های تمدنی پیش روی انقلاب اسلامی. مطالعات بنیادین تمدن نوین اسلامی، ۱(۳)، ۲۸-۱.
- بیانات آیت‌الله خامنه‌ای، دسترسی <http://farsi.khamenei.ir>.
- تبریزی، منصوره. (۱۳۹۱). تحلیل محتوای کیفی از منظر رویکردهای قیاسی و استقرایی. علوم اجتماعی، ۶۴، ۱۳۸-۱۰۵. <https://doi.org/10.22054/qjss.2014.344>.
- توکلی دارستانی، شقایق شهباز مرادی، سعید (۱۳۸۸). آسیب‌شناسی مدیریت منابع انسانی با هدف بهبود و توسعه. مدیریت منابع انسانی در صنعت نفت مؤسسه مطالعات بین‌المللی انرژی، ۴، ۱۱۰-۹۴.
- جعفری، علی اصغر، و دبیری، علی‌اکبر (۱۳۹۹). شناسایی عوامل زمینه‌ساز و چالش‌های تحقق تمدن نوین اسلامی در بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی. پژوهشنامه انقلاب اسلامی، ۳۷(۱۰)، ۱۰۲-۸۱.
- جهان‌بین، فرزند، و معینی‌پور، مسعود (۱۳۹۳). فرایند تحقق تمدن اسلامی از منظر حضرت آیت‌الله خامنه‌ای. مطالعات انقلاب اسلامی، ۳۹(۱۱)، ۴۶-۲۹.
- حسینی محمدآباد، سید علی اصغر (۱۳۹۹). آسیب‌شناسی تربیت اخلاقی در ایران معاصر. پژوهش‌های اجتماعی اسلامی، ۱(۲۶)، ۱۳۱-۱۰۵.

خرمشاد، محمدباقر، و آدمی، علی (۱۳۸۸). انقلاب اسلامی، انقلاب تمدن‌ساز؛ دانشگاه ایرانی، دانشگاه تمدن‌ساز، تحقیقات فرهنگی، ۶(۲)، ۱۸۸-۱۶۱.
 خسروانی، عباس، و عین‌القضاتی، پیمان (۱۳۹۸). نقش علم در فرایند تمدن‌سازی نوین اسلامی از دیدگاه آیت‌الله خامنه‌ای، دانش انتظامی پلیس استان مرکزی، ۲(۹)، ۱۰۳-۸۹.

سرپرست سادات، سید ابراهیم (۱۳۹۷). بایسته‌های فرهنگی، نظری و ساختاری شکل‌گیری تمدن اسلامی ایرانی. مطالعات انقلاب اسلامی، ۵۲(۱۵)، ۷۴-۵۱.
 کارآمد، حسین، و انصاری، عبدالله (۱۳۹۸). الگوی تربیت اقتصادی در جهت تحقق بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی. رویداد علمی ظرفیت‌های علوم انسانی برای تحقق بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی.

مبانی نظری تحول بنیادین در نظام تعلیم و تربیت رسمی عمومی جمهوری اسلامی ایران. (۱۳۹۰). تهران، دبیرخانه شورای عالی انقلاب فرهنگی.
 محمدی پویا، فرامرز، و ترکاشوند، سینا (۱۳۹۹). تربیت زمینه‌ساز تمدن نوین اسلامی با تأکید بر اندیشه مقام معظم رهبری دامنه. پژوهش در مسائل تعلیم و تربیت اسلامی، ۲۸(۴۶)، ۱۲۴-۱۰۳.

مطهری، مرتضی (۱۳۹۰). مجموعه آثار. تهران، انتشارات صدرا.
 مقیسه، رضا، کیقبادی، علیرضا، و پدرام، عبدالرحیم (۱۳۹۷). علائم پیدایش تمدن نوین اسلامی؛ هشداری برای ایجاد و تقویت سازمان‌های تمدن‌ساز. مطالعات بنیادین تمدن جدید اسلامی، ۱(۱)، ۱-۲۹.

مومنی‌راد، اکبر، خدیجه علی‌آبادی، فردانش، هاشم و مزینی، ناصر (۱۳۹۲). تحلیل محتوای کیفی در آیین پژوهش: ماهیت، مراحل و اعتبار نتایج. اندازه‌گیری تربیتی، ۱۴(۴)، ۲۲۲-۱۸۷.

نرمانی، حسن، زارعی، غفار، و روان‌بد، امین (۱۴۰۰). پیشران‌های تربیتی و فرهنگی جهت شکل‌گیری تمدن نوین اسلامی. آینده‌پژوهی ایران، ۱(۶)، ۷۶-۵۷.
 وجدانی، فاطمه (۱۳۹۸). بررسی نسبت میان فلسفه تعلیم و تربیت با تمدن نوین اسلامی و تبیین فلسفه تربیتی مطلوب براساس دیدگاه مقام معظم رهبری. آیین معرفت، ۱۵۲-۱۲۹.
 بناری، علی‌همت (۱۳۹۰). رابطه تعلیم و تربیت با تأکید بر دیدگاه اسلام. اسلام و پژوهش‌های تربیتی، ۲(۳)، ۳۷-۵۶.